

К а р э л Ч а п э к

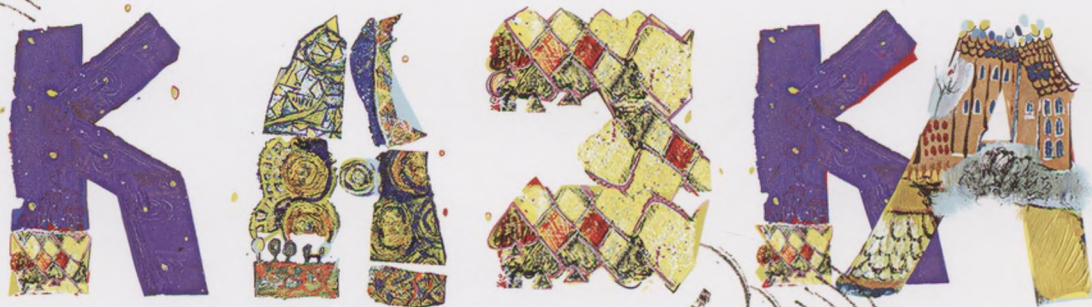
П И Ш У Т А П О Р О К К А Я

К А К К А

Карэл Чапэк

Мінск
«Мастацкая літаратура»

УДК 821.162.3-93
ББК 84(4Чех)-44
Ч-19

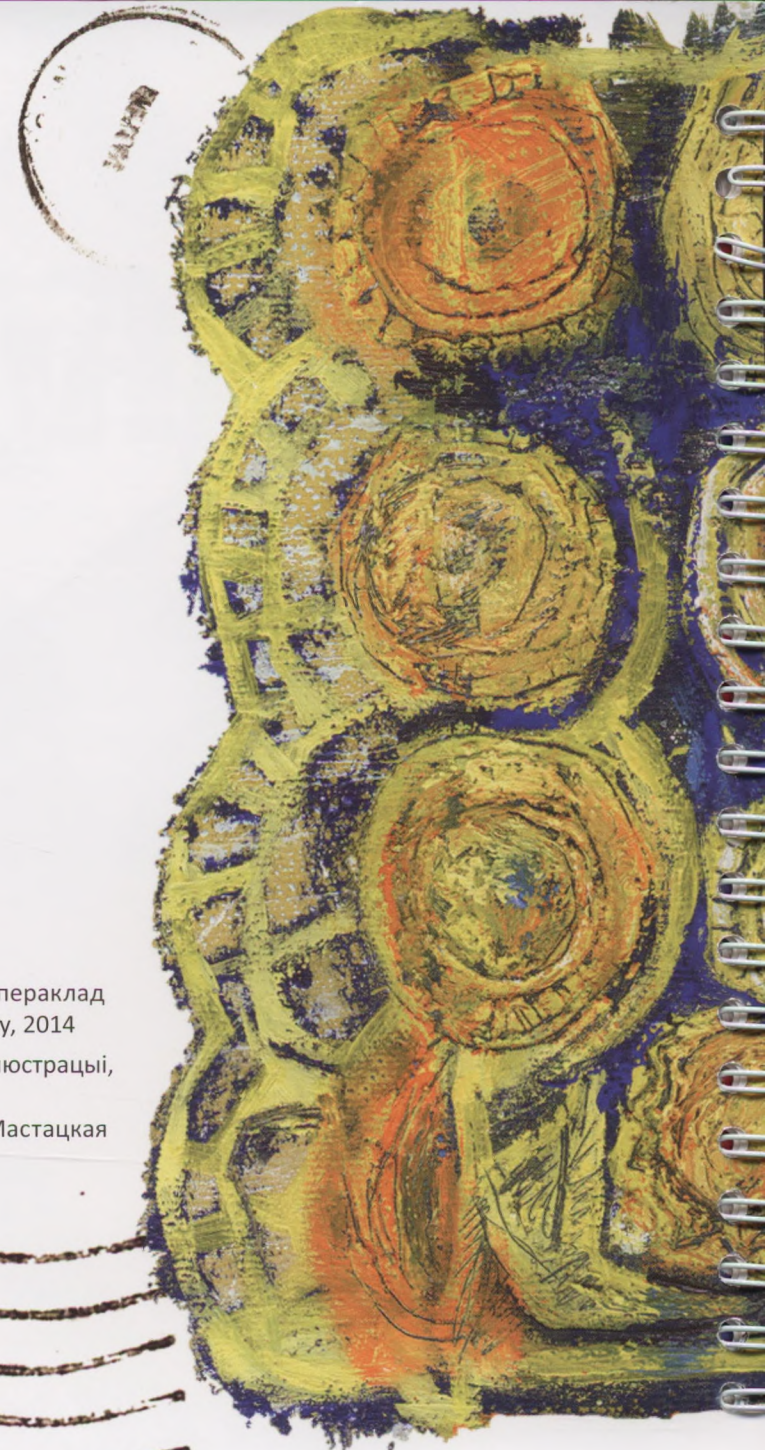
Пераклад з чэшскай мовы
Сяргея Сматрычэнкі

Мастак
Крысціна Пержукова

Выпуск выдання ажыццёўлены
па заказу Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

ISBN 978-985-02-1472-0

- © Сматрычэнка С. А., пераклад на беларускую мову, 2014
- © Пержукова К. С., ілюстрацыі, 2014
- © Афармленне. УП «Мастацкая літаратура», 2014

An abstract painting on the left side of the page, featuring thick, textured brushstrokes in shades of yellow, green, and blue. The composition is vertical and somewhat irregular, with a dark blue area at the top and bottom, and a lighter, more yellowish-green area in the middle. The texture is very rough and layered, suggesting a sense of depth and movement.

Вось цікава: калі могуць быць казкі пра ўсялякія рамёствы ды прафесіі, скажам, пра каралёў і прынцаў, пра разбойнікаў і пастухоў, пра рыцараў і чараўнікоў, пра асілкаў і дрывасекаў або пра вадзянікоў, то хацеў бы я ведаць, чаму б не магло быць таксама казкі пра паштара? Вы толькі ўявіце: гэткае паштовае аддзяленне — гэта ж амаль зачараванае месца, там проста цёмна ад шылдаў накшталт: «Курыць забаронена» ці «Уваход з сабакамі забаронены» і розных такіх папераджальных надпісаў. Кажу вам, столькі загадаў ды цыркуляраў не маюць у сваіх канторах нават чарадзеі ды цмокі. Ужо толькі з гэтага відаць, што пошта — месца таямнічае і магічнае. А да таго ж, дзеці, вось скажыце: хіба хоць нехта некалі бачыў, што дзеецца на пошце ўначы, калі яна замкнёная? Гэх, хацелася б мне гэта ўбачыць! Зрэшты, адзін спадар — каб вы ведалі, то быў спадар Калбаба, прафесіяй паштар і лістаноша — гэта напраўду пабачыў і раскажаў пра ўбачанае астатнім паштарам і лістаношам, а тыя, у сваю чаргу, пераказалі і іншым — так гэта ўсё данеслася і да мяне, а я не такі жмінда, каб усё пакінуць толькі сабе. Дык не будзем цягнуць, вось як яно ўсё пачалося.

Неяк таму спадару Калбабу, прафесіяй паштару і лістаношу, абрыдла яго паштарскае рамяство: толькі ўявіце сабе, колькі гэтка лістаноша находзіцца, набегаетца, натупаетца, нацягаецца, налётаецца ды наганяецца, перш чым разнясе пошту; спадар Калбаба, маўляў, дзень пры дні адбівае нагамі

дваццаць дзевяць тысяч семсот трыццаць пяць крокаў, у тым ліку восем тысяч дзвесце сорок дзевяць крокаў па прыступках угору і долу; а ў той пошце, якую ён разносіць, адны толькі рахункі ды бланкі ды ўсялякая іншая непатрэбшчына, якая нікому не прыносіць ні крышачку радасці; а тое паштовае аддзяленне — нагэтулькі невясёлае і ўвогуле проста ніякае месца, што пра яго нават казкі не складаюць. Вось так і ўсяляк інакш скардзіўся спадар Калбаба на сваю паштарскую прафесію. І аднойчы ад бязмежнае скрухі ён сеў на пошце ля печы і заснуў — і зусім не заўважыў, што працоўны дзень ужо скончыўся; а калі адбіла шэсць гадзін, астатнія паштары і лістаношы пайшлі ды зачынілі пошту, а спадар Калбаба застаўся там пад замком і заснуў.

Было блізу поўначы, калі яго пабудзілі такія гукі, быццам мышы тупкаюць па падлозе. «Бач ты,— падумаў спадар Калбаба,— у нас тут мышы; трэ будзе паставіць на іх пастку». Але калі ён прыгледзеўся да тых мышэй, то ўбачыў, што гэта ніякія не мышы, а паштовыя гномы. Такія маленькія барадатыя карузлікі, памерам хіба з невялікую курыцу або з вавёрку, або з ляснога трусіка, не большыя; на галовах у іх былі форменныя паштарскія шапкі, як у сапраўдных паштароў, а на плячах накінутыя палярынкі, як у праўдзівых лістаношаў. «А бадай цябе...» — сказаў сабе ў думках спадар Калбаба, але ўголас нават не пікнуў, слова не прамовіў і гучу не выпусціў, каб не спудзіць тых гномаў. А яны тым часам узяліся за працу: адзін паштавік парадкаваў лісты, якія спадар Калбаба меўся нараніцу разнесці, другі сартаваў пошту, трэці ўзважваў пасылкі і ляпіў на іх ярлыкі, чацвёрты наракаў, што вось гэтая бандэроль не перавязаная паводле інструкцый, пяты сядзеў ля акенца і пералічваў грошы, як гэта робяць паштовыя работнікі.

— Ну вось, так я і думаў,— бурчаў той карантыш,— гэны паштовы чалавек і цяперака аблічыўся на адзін гелер; а мне зноўку за ім выпраўляць.

Шосты карлік сядзеў ля тэлеграфнага апарата і выстукваў на ім дэпешу, прыблізна так: «Тактак так так тактак так». Але спадар Калбаба разумеў, што той тэлеграфуе; у звычайнай мове гэта гучала б так: «Алё, міністэрства поштаў? Гэта паштавік нумар сто трыццаць адзін крпк рапартую ўсё ў парадку крпк у калегі эльфа Барадаскубца кашаль кск ён на бальнічным кск не выйшаў на службу крпк з вітаньнямі крпк».

— Тут допіс у горад Бамбалімбананда ў Канібальскім каралеўстве,— азваўся сёмы гном.— Гэта дзе?

— Гэта трэба праз Бэнэшаў,— адказаў восьмы карузлік.— Дапішы там: Канібальскае каралеўства, чыгуначная станцыя Дольны Трабізон, апошняя паштовае аддзяленне Каціны Замак. Авіяпоштай. Ну вось, усё і гатова. Што скажаце, спадарства, мо цяпер трохі ў карты згуляем?

— Чаму б і не,— усцешыўся першы гном і адлічыў трыццаць два допісы.— Вось карты, можам пачынаць.

Другі гном узяў тыя лісты і перакартаваў іх.

— Я здымаю,— выклікаўся першы паштавік.

— Раздадзена,— абвясціў другі.

— Але ж і дасталіся мне карты,— буркатаў трэці.

— Я задаю,— сказаў чацвёрты і пляснуў лістом аб стол.

— Ну, гэта я табе пераб'ю,— выгукнуў пяты і паклаў на той ліст свой.

— Э, братка, на мяне гэта заслаба,— усміхнуўся шосты і паклаў на купу свой допіс.

— Непагана,— сказаў сёмы,— але ёсць у мяне і мацнейшая карта.

— Затое ў мяне казырны туз,— адрэзаў восьмы і кінуў свой ліст на астатнія.

Гэтага спадар Калбаба ўжо не мог вытрымаць і азваўся са свайго месца:

— Не хачу вас, спадары малюхі, турбаваць, але дазвольце пацікавіцца, што гэта ў вас за карты такія?

— А, спадару Калбаба,— адказаў першы гном.— Мы вас не хацелі будзіць, але раз вы ўжо самі прачнуліся, то хадзіце гуляць з намі. Нічога складанага, звычайны мар'яж.

Спадар Калбаба не прымусіў сябе запрашаць двойчы і прысеў да гномаў.

— Вось вам карты,— прамовіў другі карузлік і падаў яму некалькі лістоў.— Можаце пачынаць.

Спадар Калбаба паглядзеў на тыя лісты, што яму сунулі ў руку, і сказаў:

— Не палічыце мяне за прыдзіру, спадары карантышы, але ж у мяне ў руцэ ніякія не карты, а толькі недастаўленыя лісты.

— То ж бо то,— адказаў яму трэці карлік,— гэта і ёсць нашыя гульнёвыя карты.

— Гм,— не сунімаўся спадар Калбаба,— не злуйце, спадарства, але ў картах, якімі гуляюць у мар'яж, мусяць быць найніжэй сямёрка, тады васьмёрка, дзявятка і дзясятка, потым ніжнік і вышнік, кароль і самы высокі — туз. А тутака ў гэтых лістах нічога падобнага няма.

— Вы надта памыляецеся, спадару Калбаба,— запярэчыў чацвёрты гном.— Каб вы ведалі, кожны гэны ліст мае большую ці меншую вартасць — у залежнасці ад таго, што ў ім напісана ўнутры.

— Найніжэйшая карта,— падхапіў першы карлік,— так званая сямёрка або сёмка, гэта такія лісты, у якіх людзі крывадушнічаюць і ашукваюць адзін аднаго.

Другая ад нізу карта — васьмёрка або восемка,— працягваў другі ліліпут.— Гэта такія пісьмы, якія людзі пішуць адно з абавязку або з безвыходнасці.

— Трэцяя з нізкіх картаў — дзвятка,— падхапіў трэці малюх.— Гэта тыя лісты, якія людзі пішуць адзін аднаму толькі з ветлівасці.

— Высокія карты пачынаюцца з дзясяткі,— сказаў чацвёрты.— Гэта такія лісты, у якіх людзі пішуць нешта цікавае або новае.

— Яшчэ вышэйшы за дзясятку — ніжнік,— павучаў пяты.— Гэта допісы, якія людзі пасылаюць, калі некага хочуць пацешыць.

— А над ніжнікам стаіць вышнік, або краля,— азваўся шосты.— Гэта лісты, якія пішуць адзін аднаму добрыя сябры.

— Яшчэ вышэй знаходзіцца кароль,— дадаў сёмы.— І гэта лісты, напісаныя з любоўю.

— А найвышэйшая карта — гэта туз, або панфіль,— завяршыў інструктаж восьмы гном.— Гэта такі допіс, у якім адзін чалавек аддае другому ўсё сваё сэрца. Гэта карта, што пераб'е ці перакрые ўсе астатнія. Каб вы ведалі, спадару Калбаба, такія лісты страчаюцца, калі матуля піша свайму дзіцяці або адзін чалавек другому, якога любіць больш, чым сябе самога.

— Ага,— сказаў спадар Калбаба.— Але патлумачце мне яшчэ, калі ласка, як вы можаце дазнацца, што ў тых лістах унутры напісана. Бо мне, паночкі, было б страшэнна непрыемна пачуць, што вы іх распячатваеце і тады

чытаеце. Так жа няможна, людцы, так вы парушылі б паштовую таямніцу, і я вас, абармотаў, мусіў бы здаць паліцыі. Матухна мая, гэта ж такі вялізаны грэх — распячатаць чужое пісьмо!

— Гэта мы, спадару Калбаба, таксама ведаем,— сказаў першы карузлік.— Але мы, дабрадзею, і праз канверт адчуваем, што ў тым лісце напісана. Абыякавыя лісты на дотык халодныя, але чым больш у іх любові, тым яны цяплейшыя.

— А калі мы, паштовыя гномы, пакладзём запячатаны канверт на лоб,— дадаў другі,— то слова за словам можам сказаць вам, што там напісана.

— Тады іншая рэч,— прамовіў спадар Калбаба.— Але раз я ўжо з вамі так вось спаткаўся, то я хацеў бы вас пра нешта спытаць. Спадзяюся, спадарства, вас гэта не абразіць.

— Ну, вы, спадару Калбаба,— сказаў трэці карузлік,— можаце пытацца пра што пажадаеце.

— То мне хацелася б ведаць,— насмеліўся спадар Калбаба,— чым, уласна, гномы харчуюцца.

— Усяляк бывае,— адказаў чацвёрты карлік.— Мы, гномы, што жывём у розных канторах, харчваемся, як прусакі — тым, што вы, людзі, упусціце: тут крыху хлеба, там драбок булкі. Знаеце, спадару Калбаба, у вас, людзей, з рота зусім няшмат выпадае.

— Але нам, паштавікам,— далучыўся пяты гном,— живецца не так пагана. Бо тэлеграфныя стужкі мы варым, як макарону, і запраўляем іх паштовым клеём; толькі клей канечне мусіць быць з крухмалу.

— Або мы можам аблізваць маркі,— заўважыў шосты.— Яно смачна, адно што тады ў нас бароды робяцца надта ліпкія.

— Але найбольш мы пад'ядаем драбочкі,— прызнаўся сёмы ліліпут.— Ведаеце, спадару Калбаба, таму ў канторскіх памяшканнях і падмятаюць так рэдка, каб нам засталіся нейкія крошкі.

— Калі ўжо я такі смелы,— дапытваўся далей спадар Калбаба,— то дзе вы тут, уласна, начуеце?

— А гэта мы вам ужо, спадару Калбаба, не скажам,— прамовіў восьмы малюх.— Калі б людзі дазналіся, дзе мы, гномы, жывём, то яны б нас адтуль умомант вымелі. Не-не, што вы, гэтага вам ведаць нельга.

«Ну добра, калі вы мне гэтага не скажаце, то хай яно застаецца вашаю таямніцай,— думаў сабе спадар Калбаба.— Бо я і так здолею прасачыць, куды вы пойдзеце спаць». І ён зноў сеў ля печы, каб назіраць за гномамі. Але толькі ён там уладкаваўся, як вочы самі сабою пачалі заплюшчвацца, і перш чым хто паспеў сказаць «га», спадар Калбаба заснуў і спаў як сноп аж да самага Божага ранку.

А пра тое, што пабачыў, паштар нікому не раскажаў, бо, вы ж разумееце, на пошце начаваць не дазваляецца. Толькі з тае пары яму ўжо не абрыдвала разносіць людзям лісты. Гэты допіс, казаў ён сабе, нейкі досыць халодны, але затое вось гэты так грэе, такое цяпло ад яго, мусіць, ён ад нейкай матулі.

Аднойчы на пошце ён сартаваў лісты, якія выцягнуў з паштовае скрынкі, каб потым разнесці іх адрасатам.

— Глянь ты,— прамовіў ён раптам,— вось ліст у зачытаным канверце, але на канверце — ні адраса, ні маркі.

— Ага,— адказаў паштмайстар,— зноў нехта кінуў у скрынку ліст без адраса.

У той момант на пошце якраз быў адзін мужчына, які пасылаў сваёй матулі заказны ліст; той пачуў размову і кажа:

— Але ж гэна мусіць быць ладны цяльпук, ёлупень, лапаць, блытанік, асёл, бязмен і палена, хто дасылае ліст і забывае напісаць на ім нават адрас.

— Ды не,— запырэчыў спадар паштмайстар,— такіх лістоў, паночку, за год набіраецца цэлы воз. Вы б не паверылі, якія людзі няўважлівыя. Напішуць ліст, а потым з ім на скрут галавы бягуць на пошту і зусім забываюць, што яшчэ не напісалі адрас. Так-так, паночку, такое здараецца часцей, чым вы думаеце.

— Вось табе і маеш,— здзівіўся мужчына,— і што ж вы з такімі лістамі без адраса робіце?

— Пакідаем іх ляжаць на пошце,— адказаў паштмайстар,— бо іх жа, чалавеча, невядома куды дастаўляць.

А спадар Калбаба тым часам варочаў у руцэ той ліст без адраса і лапатаў:

— Спадару паштмайстар, гэтае пісьмо такое цёплае, напэўна, у ім напісана нешта вельмі шчырае. Думаю, гэты ліст усё ж варта даставіць таму, каму ён належыць.

— Калі там не напісаны адрас, то гэта проста немагчыма і баста,— прырэчыў спадар паштмайстар.

— То, мусіць, вы б маглі гэны ліст распячатаць,— раіў той чужы мужчына,— і паглядзець, хто яго паслаў.

— Немагчыма, паночку,— строга адказаў яму спадар паштмайстар,—

бо гэта было б парушэннем паштовае таямніцы, а гэта забаронена.

І на тым справа была для яго вырашаная.

Але калі той чужы мужчына пайшоў, спадар Калбаба звярнуўся да паштмайстра:

— Даруйце, што адважваюся пра такое прасіць, спадару паштмайстар, але наконт гэтага ліста нам, пэўна, мог бы дапамагчы паштовы гном.— І ён раскажаў, што нядаўна ўначы пабачыў, як шчыруюць паштовыя гномы і як яны здольныя чытаць лісты, нават не распячатваючы іх.

Паштмайстар задумаўся, а потым прамовіў:

— Вось чэрці, а ведаеце, гэта можна. То паспрабуйце, спадару Калбаба, і калі нам той гном скажа, што ў гэным запячатаным лісце напісана, мо тады мы дазнаемся, каму ён адрасаваны.

І так тае ночы спадара Калбабу зноў замкнулі на пошце, дзе ён ціхенька чакаў. Магло быць блізу поўначы, калі ён пачуў тупканне па падлозе, не раўнуючы як мышынае, а потым зноў убачыў гномаў, якія ўзяліся сартаваць лісты, узважваць пасылкі, падлічваць грошы і адбіваць дэпешы. А калі яны ўсё парабілі, то паселі разам на падлозе і пачалі гуляць лістамі ў мар'яж.

Вост якраз у той момант спадар Калбаба і азваўся:

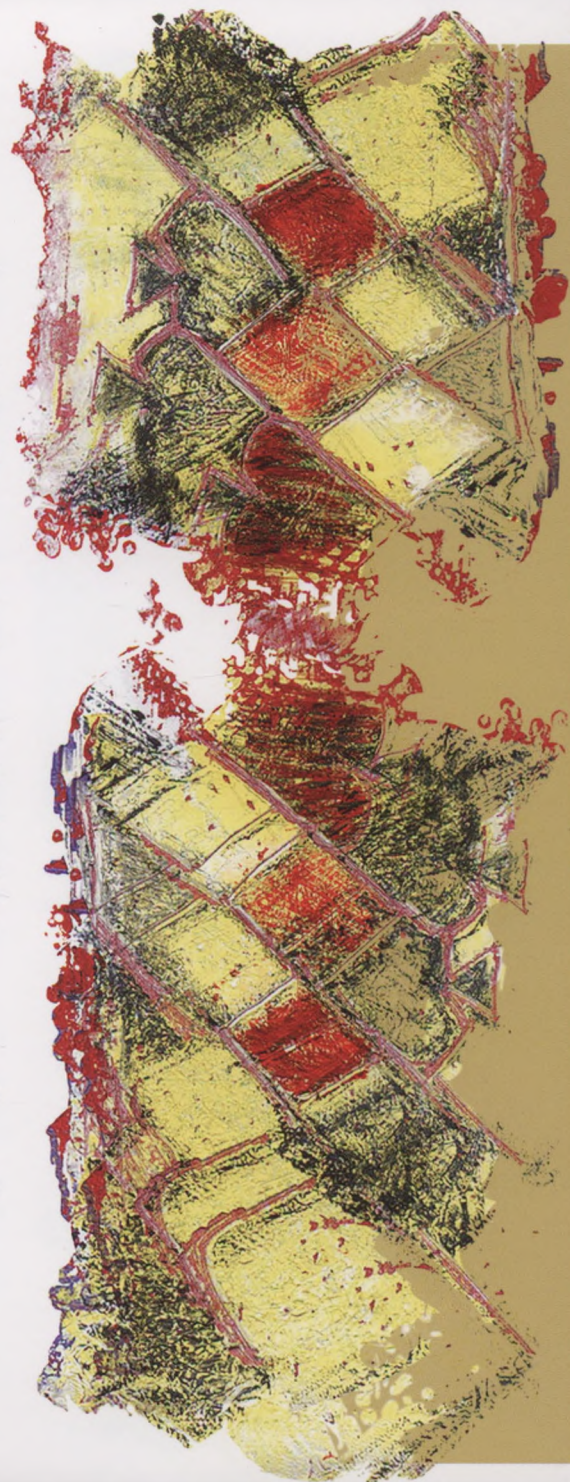
— Вечар добранькі, спадары карузлікі.

— Ааа, гэта спадар Калбаба,— выгукнуў найстарэйшы карлік.— То хадзіце з намі гуляць у карты.

Спадар Калбаба не прымусіў прасіць сябе двойчы і сеў да іх на падлогу.

— Задаю,— сказаў першы гном і паклаў сваю карту.

— Б'ю,— мовіў другі.

— Вас я лёгка пераплюну,— усміхнуўся трэці.

Цяпер прыйшла чарга спадара Калбабы, і на кучку з трох допісаў ён паклаў той запечатаны ліст без адраса.

— Дык вы нас абхвасталі, спадару Калбаба,— сказаў першы курдупель.— У вас найвышэйшая карта — чырвовы туз.

— Даруйце мне за такую смеласць,— адказаў спадар Калбаба,— але ці напэўна вы ведаеце, што гэта такая высокая карта?

— Тут памыліцца немагчыма,— супакоіў яго ліліпут.— Гэта ж ліст, што маладзён напісаў дзяўчыне, якую любіць больш, чым самога сябе.

— Неяк мне не здаецца,— знарок пад’юдзваў спадар Калбаба.

— Але так яно ёсць,— адказаў карлік.— А калі не верыце, дык я вам гэтае пісьмяк прачытаю.— І ён узяў той ліст, паклаў яго сабе на лоб, заплюшчыў вочы і пачаў чытаць:

«Мая най мілейшая Марыська! (Тут арфаграфічная памылка,— сказаў гном,— «наймілейшая» трэба пісаць разам.) Вось я табе пішу што я атрымаў месца шафёра, дык калі-п ты хацела мы маглі-п згуляць вяселе напішы мне ці я табе яшчэ любы напішы мне худка твой верны Франак».

— То дзякую вам, спадару гном,— сказаў спадар Калбаба,— гэта мне і трэ было ведаць. Дужа вам дзякую.

— Няма за што,— мовіў мужычок.— Але, каб вы ведалі, там сем арфаграфічных памылак і шэсць пунктуацыйных. Той Франак у школе не надта навучыўся.

— Яшчэ б дазнацца, што гэта за Марыська або што за Франак,— задуменна мармытаў спадар Калбаба.

— З гэтым ужо не дапамагу, спадару Калбаба,— адказаў той маленькі паштавік.— Гэтага там не напісана.

Наступным ранкам спадар Калбаба паведаміў паштмайстру, што той ліст без адраса пісаў нейкі шафёр Франак нейкай спадарычні Марысьцы, і што той Франак хоча з тою паненкаю пабрацца шлюбам.

— Атжабадайяго,— выгукнуў спадар паштмайстар,— гэта надзвычай важны допіс, тая паненка мелася б яго атрымаць!

— Я б ёй яго ў адзін дух даставіў,— паківаў галавой спадар Калбаба,— калі б толькі ведаў, якое ў тае спадарычны Марыські прозвішча і ў якім горадзе, на якой вуліцы ды ў якім доме яна жыве.

— Такое, спадару Калбаба, кожны змог бы,— адказаў яму паштмайстар.— На гэта нават не трэба быць паштаром. Але мне дужа хацелася б, каб тая паненка гэтае пісьмо атрымала.

— Добра, спадару паштмайстар,— прамовіў спадар Калбаба,— тады я гэтую спадарычну адрасатку буду шукаць, нават калі цэлы год давядзецца бегаць і абысці ўвесь свет.

І як ён гэта сказаў, перакінуў цераз плячо торбу з тым лістом і з лустаю хлеба выправіўся ў свет.

Так спадар Калбаба хадзіў і хадзіў, і ўсюды пытаўся, ці не жыве ў тым краі нейкая спадарычна Марыська, якая чакае ліста ад нейкага спадара шафёра Франка. І так абышоў ён увесь Літамержыцкі край, і Лоўнскі, і Ракаўніцкі павет, і ваколіцы Плёня ды Дамажліцаў, і Пісэк, і Будзеёвіччыну, і Прэлаўч, і Табаршчыну, і Часлаўшчыну, і гетманства Градэцкае, і павет Ічынскі, і Баляслаўшчыну; быў ён у Кутнай Гары, Літамышлі, Тршэбоні, Воднях,

Сушыцы, Пршыбраме, Кладне і Младай Баляславе, а таксама ў Воціцах, у Трутнаве, у Собатцы з Турнавам, і ў Сланым, і ў Пэлгржымаве, нават у Добрушцы, у Упіцы, у Гронаве, і ля Сямі Халупаў, і на Кракарцы быў, і ў Залессі, ну, карацей кажучы, папросту паўсюль, і ўсюды пытаўся пра тую спадарычню Марыську. Тых спадарычнаў Марысек, якіх ён у Чэхіі знайшоў, было шмат, усяго сорок дзевяць тысяч дзевяцьсот восемдзсят, але ніводная з іх не чакала ліста ад спадара шафёра Франка; а некаторыя з іх хоць і чакалі ліста ад нейкага шафёра, але звалі яго не Франак, а Тонік, або Ладзіслаў, або Вацлаў, Ёзэф, Яралім, Лойзік ці Фларыян, або таксама Іржы, Ёган, Лаўрэн, нават Дамінік, Вендэлін і Эразім, але толькі не Франак; а іншыя тыя спадарычны Марыські, у свой чарод, чакалі ліста ад нейкага спадара Франка, але той, як на ліха, быў не шафёрам, а слесарам або фельдфебелем, сталяром, кандуктарам, а хтосьці таксама гандляром, абіўшчыкам, цырульнікам або краўцом, але зусім не шафёрам.

І так спадар Калбаба прахадзіў цэлы год і дзень, але датуль так і не змог даставіць тое пісьмо той спадарычні Марысьцы, якой яно было адра-саванае. Ён спазнаў шмат рэчаў: бачыў вёскі і гарады, палі і лясы, світанак і вечаровую заранку, вяртанне жаўранкаў і прыход вясны, сяўбу і жніво, баравікі ў лесе і амаль даспелыя слівы, бачыў хмель каля Жатца і вінніцы каля Мельніка, кармаў у Тршэбоні і пернікі ў Пардубіцах, але калі ягоныя марныя пошукі забралі ў яго год і дзень, ён сеў, засмучаны, пры дарозе і сказаў сабе: «Усё дарэмна, выглядае на тое, што я ўжо гэную спадарычню Марыську не знайду».

Яму амаль хацелася плакаць ад шкадавання. Яму было шкада спада-

рычны Марыські, бо яна не атрымала ліста ад хлопца, які любіў яе больш за самога сябе; было шкада шафёра Франка, бо не выпала даставіць ягоны ліст; і было шкада сябе, бо ён задаў сабе працу і столькі прахадзіў у дождж і ў спёку, у слоту і непагоду, але ўсё дарма.

І калі ён так сядзеў пры дарозе і шкадаваў, то ўбачыў, што тою дарогаю едзе якаясь машына. Ехала яна павольна, усяго мо якіх кіламетраў шэсць за гадзіну, і спадар Калбаба сказаў сабе: «Мусіць, нейкая дапатопная развалюха, раз паўзе так марудна». Аднак, калі тая машына пад'ехала бліжэй, ён убачыў, што гэта — святая ўгодніца! — шыкоўны бугаці з васьміцыліндравым рухавіком, і за стырном у ім сядзіць сумны, адзеты ў чорнае, кіроўца, а ззаду — адзеты ў чорнае сумны спадар.

І калі той сумны спадар убачыў пры дарозе замаркочанага спадара Калбабу, то загадаў кіроўцу спыніцца і гукнуў:

— Сядайце, лістаноша, я вас трохі падвязу.

Спадар Калбаба быў рады, бо пасля доўгага вандравання яму ўжо балелі ногі; ён сеў ля таго сумнага чорнага спадара, і аўтамабіль павольна і сумна рушыў наперад.

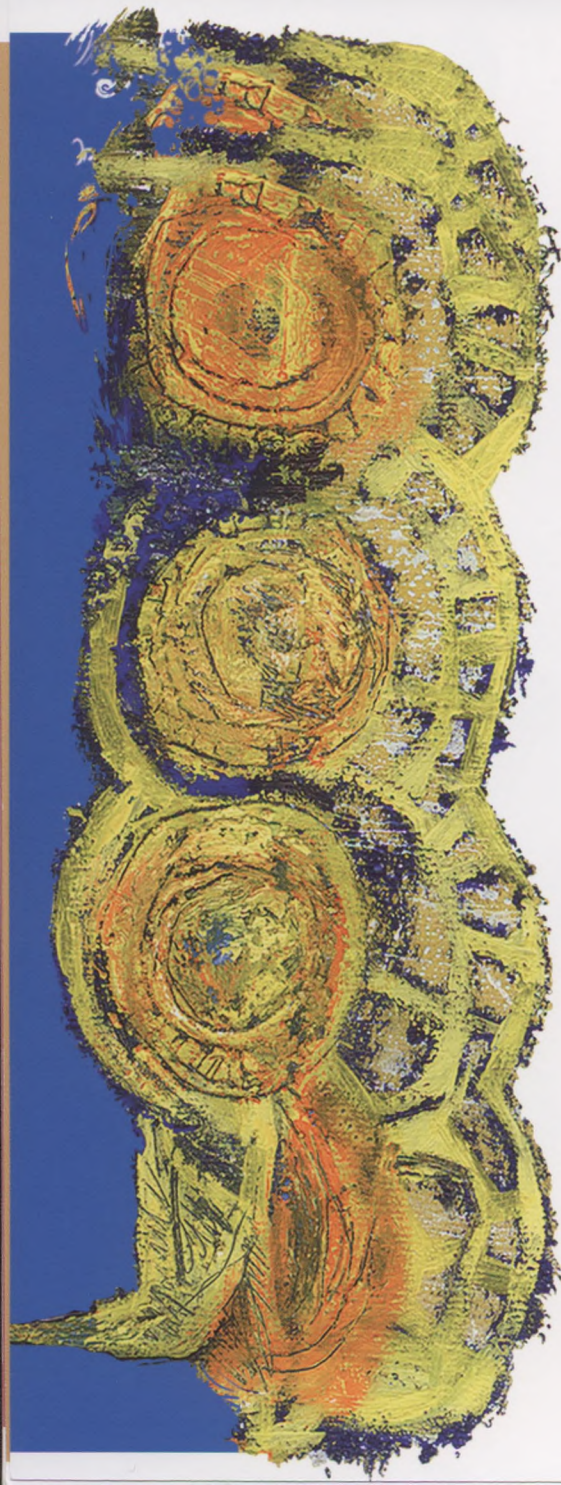
Калі яны праехалі тры кіламетры, спадар Калбаба перапыніў маўчанне:

— Даруйце, што я такі смелы, спадару, але вы, мусіць, едзеце на пахаванне, праўда?

— Не едзеце, — пустым голасам адказаў сумны спадар. — А чаму вы падумалі, што мы едзеце на пахаванне?

— Ну, — сказаў спадар Калбаба, — бо вы, спадару, рачыце быць такі сумны.

— Я такі сумны,— замагільным голасам прамовіў той спадар,— бо мой аўтамабіль павольна і сумна едзе.

— Ну так,— адказаў спадар Калбаба,— але ж чаму ў вас такі шыкоўны бугаці, а едзе так павольна і сумна?

— Бо ім кіруе сумны шафёр,— журботна мовіў чорны спадар.

— Ага,— працягваў спадар Калбаба.— А дазвольце пацікавіцца ў вашэці, чаму спадар шафёр такі сумны?

— Бо не атрымаў адказу на ліст, які аднёс на пошту ўжо цэлы год і дзень таму,— адказаў чорны спадар.— Ведаеце, ён ліставаў сваёй наймілейшай, але яна яму не адпісала; дык ён думае, што яна яго больш не кахае.

Пачуўшы такое, спадар Калбаба выгукнуў:

— Даруйце мне маю смеласць, але ці не завуць вашага шафёра Франак?

— Так, яго завуць Францішак Свобада,— адказаў сумны спадар.

— А тую спадарычну завуць Марыськау, так? — працягваў дапытвацца спадар Калбаба.

Тут азваўся сумны шафёр і сказаў, тужліва ўздыхнуўшы:

— Марыя Навакава завуць тую няверніцу, якая забылася на маё каханне.

— Чалавеча даражэнькі,— радасна выкрыкнуў спадар Калбаба,— дык гэта вы той абэлтух, той абармот, той дурань, той бот, той дундук, той асёл, той дуб, той расцяпа, той шалапут, той цяляпей, той пабавень, той лапух, той байбус, той басалай і той балдык, той недапечаны, той безгаловы, той бязмозглы, той тлумны і той шыбануты, той недалуга, той недарэка, той некмень, той пустальга, той доўбень, той растраса і той хамут, той пустадом, той даўбешка, той цецярук, той боўтка, тое цялё і той глумак, які кінуў

нам у паштовую скрынку ліст без маркі і без адраса? А каб вас смуткі, але ж я рады, што маю гонар з вамі пазнаёміцца! Як жа вам спадарычна Марыська магла адпісаць, калі яна дагэтуль вашага ліста не атрымала!

— Дзе, дзе гэты мой ліст? — выгукнуў спадар шафёр Франак.

— Ну,— адказаў спадар Калбаба,— пасля таго, як вы мне скажаце, дзе спадарычна Марыська жыве, той ліст будзе, каб вы ведалі, раўнютка ў дарозе да яе. Мой ты паночку, ужо цэлы год і дзень я нашу гэты ліст у торбе і шукаю па ўсім свеце тую спадарычну Марыську, якой ён належыць! Юначка залаты, зараз жа, чуй дух, бягом, галопам і без адкладу дайце мне адрас спадарычны Марыські, і я пайду і дастаўлю ёй гэны ліст.

— Нікуды, спадару лістаноша, вы не пойдзеце,— запырэчыў спадар,— бо я вас давязу. Так, Франак, ану паддай газу — і едзем да спадарычны Марыські.

Толькі ён тое вымавіў, як шафёр Франак паддаў газу, машына тарганулася і ўжо, людцы мае, гнала шэсцьдзясят за гадзіну, семдзясят, восемдзясят, сто, сто дзсяць, сто дваццаць, сто пяцьдзясят, усё хутчэй, ажно матор выў, спяваў, грукатаў і трыумфаваў ад бясконцай радасці, чорны спадар мусіў абедзвюма рукамі прытрымліваць капялюш, каб той не зляцеў у яго з галавы, спадар Калбаба абедзвюма рукамі трымаўся за сядзенне, а спадар Франак крычаў:

— Пане шэфе, але ж як едзе, а! Сто восемдзясят кіламетраў! Халера ясная, мы ж ужо нават не едзем, мы ўжо папросту ляцім у паветры, глядзіце, пане шэфе, вунь дзе пад намі шаша! Пане шэфе, у нас жа крылы выраслі!

І калі яны нейкі час так ляцелі з хуткасцю сто восемдзясят сем кіламетраў

за гадзіну, перад імі паказалася такая прыгожая белая вёска — далібог, гэта ж быў Лібнатаў,— і спадар шафёр Франак сказаў:

— Пане шэфе, вось мы і на месцы.

— Дык спыніце,— загадаў спадар у чорным, і аўтамабіль спусціўся на зямлю на ўскрайку той вёскі.— Але ж як добра едзе гэты бугаці, а! — цешыўся развесялелы мужчына.— А цяпер вы, спадару Калбаба, маглі б спадарычні Марысьцы даставіць той ліст.

— А мо,— прыпусціў спадар Калбаба,— лепш бы спадар Франак сказаў усё вусна, што ў тым лісце напісана? Бо там сем арфаграфічных і шэсць пунктуацыйных памылак.

— Што вы! — бараніўся спадар Франак.— Я саромеюся з’явіцца ёй перад вачыма, бо столькі часу яна ад мяне не мела ніякіх вестак. А да таго ж,— дадаў ён, пасмутнейшы,— можа, яна ўжо мяне забыла і ані трохі мяне больш не кахае. Глядзіце, спадару Калбаба, яна жыве вунь у тым дамку, у якога акенцы такія чыстыя, як крынічкі.

— То я іду,— сказаў спадар Калбаба, ладна пратрубіў вуснамі «Песню лістаншы» і ступіў правай нагой у бок таго дамка. А там, за тым чыстым акенцам, сядзела бледная дзяўчына і шыла сабе сукенку.

— Памагай Бог, спадарычна Марыська,— гукнуў ёй спадар Калбаба.— Гэта вы сабе вясельную сукенку шыеце?

— Ах не,— сумна адказала спадарычна Марыська,— гэта я сабе шыю саван у труну.

— Авохці мне...— спачувальна пахітаў галавой спадар Калбаба.— Божачкі мае, бацюхны, аёечкі, а мо ўсё не так трагічна? Вы што, паненка, хварэеце?

— Не хварэю,— заўздыхала спадарычна Марыська,— але сэрцайка ў мяне разрываецца ад жалю.— І пры гэтым яна паклала руку на сэрца.

— Далібог, спадарычна Марыська,— выгукнуў спадар Калбаба,— пакайце яшчэ з гэтым разрываю сэрца! Даруйце, што я такі смелы, але чаму гэта, уласна, у вас сэрца баліць?

— Бо ўжо цэлы год і дзень,— ціха сказала спадарычна Марыя,— ужо дзень і год я чакаю аднаго ліста, які ўсё ніяк не прыходзіць.

— Не бярыце да галавы,— суцяшаў яе спадар Калбаба.— Я вось цэлы год і дзень нашу тут у торбе адзін ліст і не маю, каму б яго аддаць. Ведаеце што, спадарычна Марыська, давайце я гэты ліст аддам вам.— І пры гэтых словах ён падаў ёй той ліст.

Дзяўчына пабялела яшчэ больш.

— Спадару лістаноша,— мовіла яна ціхім голасам,— гэты допіс, мусіць, не для мяне, на ім жа няма адраса!

— А вы паглядзіце ўнутры,— падахвоціў яе спадар Калбаба,— і калі ён будзе не для вас, то вы мне яго проста вярніце — вось і ўвесь клопат.

Спадарычна Марыя дрыготкімі рукамі выцягнула з канверта ліст, а калі пачала чытаць, то ў яе паружавелі шчокі.

— Дык што,— спытаўся спадар Калбаба,— вернеце вы мне яго ці не?

— Не вярну,— выдыхнула спадарычна Марыя, і яе вочы заліліся слязьмі радасці.— Спадару лістаноша, гэта ж той ліст, якога я чакала цэлы год і дзень! Я нават не ведаю, што вам за яго даць, каб аддзячыць!

— А я вам скажу, што,— адказаў спадар Калбаба.— Дайце мне дзве кроны штрафу за тое, што гэты ліст не быў належным чынам маркіраваны. Падумаць толькі: я з гэтым лістом цэлы год і дзень бегаю толькі дзеля таго, каб пошта атрымала дзве кроны паштовага збору! Цяпер парадак, дзякую вам,— сказаў ён, атрымаўшы дзве кроны.— А вашага адказу, паненка, тут вось нехта чакае.— І ён паківаў у бок шафёра Франка, які ўжо стаяў за рогам.

І пакуль спадар Франак атрымліваў той адказ, спадар Калбаба прысеў да спадара ў чорным і кажа яму:

— Год і дзень, вашамосць, я з гэтым лістом бегаў, але яно таго было варта: ужо дзеля таго, што я ўсё паўсюль пабачыў. І скажу я вам, краіна гэтая надта прыгожая і цудоўная, неістотна дзе — каля Плзэня, пры Горжыцах ці ў ваколіцах Табара. А гляньце, спадар Франак ужо вяртаецца. Такая справа вусна напраўду хутчэй вырашаецца, чым праз ліст без адраса.

Спадар Франак не казаў нічога, у яго толькі гарэлі вочы.

— То едзем, пане шэфе? — папытаўся ён.

— Едзем,— адказаў той.— Спачатку завязем пана Калбабу на пошту.

Кіроўца ўскочыў у машыну, завёў стартар, уціснуў счাপленне і газ, і машына кранулася так лёгка і гладка, як ува сне. І ўжо праз імгненне стрэлка спідометра паказвала сто дваццаць кіламетраў за гадзіну.

— Але ж як цудоўна гэтая машына едзе,— цешыўся спадар у чорным.— Яна так ляціць таму, што ёю кіруе шчаслівы шафёр.

І ўсе шчасліва даехалі, і мы таксама.

Слоўнічак састарэлых і рэдкаўжывальных слоў

Жмінда — скнара, скупац.

Карўзлік — карантыш, карлік, курдупель.

Палярына — кароткая накідка паверх вопраткі, часта з капюшонам.

Гэлер — разменная манета ў Чэхаславакіі, сто гелераў складалі адну крону.

Задаваць — у картах: заходзіць, рабіць ход.

Ніжнік — у картах: валет.

Вышнік, або **краля** — у картах: дама.

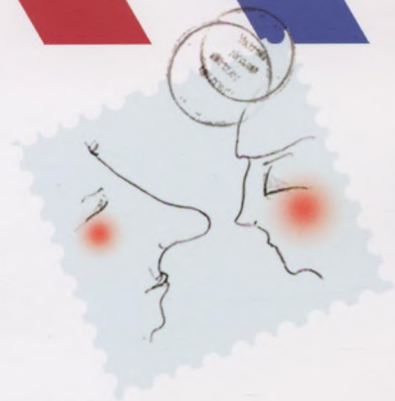
Дэпэша — паведамленне, якое перасылалася тэлеграфам.

Абхвастаць — у картах: абгуляць.

Рачыць — архаічнае: мець ласку, рабіць ласку.

Вашэць, або **вашамóць** — архаічнае: ветлівы, шляхетны зварот.

Саван — белае пакрываеца, якім накрываецца цела нябожчыка ў труне.

Літаратурна-мастацкае выданне

Карэл Чапэк

ПАШТАРСКАЯ КАЗКА

Рэдактары *П. В. Грынчанка, А. С. Масла*
Мастацкі рэдактар *М. В. Пракаповіч*
Тэхнічны рэдактар *Л. С. Зубец*
Стылістычны рэдактар *А. Я. Чарняк*

Падпісана да друку 18.11.2014. Фармат 108×84¹/₁₆.
Папера мелаваная. Гарнітура Calibri. Афсетны друк.
Умоўн. друк. арк. 2,52. Улік.-выд. арк. 3,51.
Тыраж 3000 экз. Зак. 797.

Выдавецкае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Мастацкая літаратура»
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы і распаўсюджвальніка друкаваных выданняў за № 1/5 ад 09.07.2013.
Пр. Пераможцаў, 11, 220004, Мінск. www.mastlit.by; e-mail: mail@mastlit.by

ААТ «Паліграфічны камбінат імя Я. Коласа».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца,
вытворцы і распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 2/3 ад 04.10.2013. Вул. Каржанеўскага, 20, 220024, Мінск.

КАМУ

КУДЫ

ISBN 978-985-02-1472-0

9 789850 214720

EAC